

CONCLUZII FINALE PRIVIND CERCETAREA ARHITECTURII TRADIȚIONALE DOBROGENE

Cercetarea arhitecturii tradiționale sud – dobrogene a fost prezentată în primele patru numere conform poziționării acestora pe suprafața județului Constanța. S-au reliefat istoricul așezărilor, a populațiilor și a tipului de arhitectură pentru fiecare segment. În numărul curent vom prezenta specificul comun al unor așezări situate în puncte diferite ale Dobrogei de Sud precum și caracteristicile arhitecturii nemțești din așezările dobrogene.

Localitățile – Corbu (estul județului), Adamclisi, Urluia (sud-vestul județului), Chirogeni (sudul județului), Mircea Vodă (centrul județului) au note comune:

-înființate în timpul stăpânirii otomane 1500-1600, locuite de turci, ulterior și tătari, români

-menționate în acte juridice (deftere), acte de proprietate (tapiuri)

-emigrarea turcilor și în parte a tătarilor după 1880

-colonizarea cu români din alte provincii românești: Mircea Vodă (români transilvăneni – „mocani”); Adamclisi și Urluia (români transilvăneni din zonele Sibiu, Făgăraș, Muntenia (Teleorman, Vlașca), Oltenia); Chirnogeni (o parte din sat rămân tătarii iar cealaltă parte colonizată cu români din Chirnovi (Ilfov) și din alte părți ale Munteniei și Olteniei); Corbu (bulgari și români).

Deși veneau din provincii românești diferite românii și-au construit casele după tradiția locului – modelul dobrogean, model care se generalizează în această zonă.

-tipul de casă tricelular – două camere și tindă. Prezența vetrei în tindă

-adăugarea pe latura secundară a casei sau pe latura din spate a unei construcții – „aplecătoarea” (polata)

-prezența prispei pe toată fațada casei sau a prispei cu foișor, ridicată pe soclu de piatră. Accesul în casă se făcea lateral prin 3-4 trepte din piatră. Prisca este simplă sau cu parapet din scândură traforată și face legătura cu streșina prin 6-8 stâlpi din lemn.

-materiale de construcție – piatră pentru temelie, chirpici pentru pereți, lipiți cu pământ și văruiți în alb.

-acoperișul în patru ape învelit cu olane. Tavanul din padină de lemn. Podeaua și prispa lipite cu pământ.

*

Cercetarea etnografică s-a efectuat și în fostele așezări nemțești cu privire la arhitectura tradițională.

Între 1840 și 1940, germanii din Dobrogea au trăit într-un ținut relativ închis, între Dunăre și Marea Neagră. Traiul în comun cu celelalte etnii conlocuitoare – turci, tătari, bulgari, greci, evrei, armeni, cu religii și obiceiuri diferite – nu au influențat însă obiceiurile și limba, religia și cultura.

Un model oficial pentru o așezare organizată a coloniilor nu a fost realizat de imigranții germani nici pe vremea turcilor, nici sub administrația românească. De la turci le-a fost lăsat un anumit loc pentru colonizare. După regulamentul colonizării, fiecare primește atât pământ, cât îi trebuie pentru construcție, adică atât cât poate să lucreze. Noile localități erau alcătuite, pe atunci, din gospodării risipite sau sate compacte neregulate, așa cum sunt coloniile turcilor, tătarilor și bulgarilor din Dobrogea. Regulamentul românesc cu privire la comunele rurale conține, firește, anumite modele de case, gospodării și curți, dar acestea sunt generale și par să fie valabile numai pe hârtie, pentru că în realitate, nu sunt observabile niciunde.

Toate coloniile din Dobrogea au aceeași așezare. Influența determinantă nu a fost tradiția proprie veche, ci modelul tradițional din stepa rusească. Pământul ce aparținea unei anumite colonii era clar delimitat din capul locului, mărimea fiecărei gospodării și curți stabilită clar, iar fâșiile de pământ atribuite coloniștilor erau înșiruite într-o ordine dată. Astfel s-au format în același mod sate lungi, drepte, așezate de-a lungul străzilor și de-o mare regularitate.

Acestea erau delimitate de ziduri albe, aliniate, pe ale cărei părți toate gospodăriile au aceeași lățime și toate casele aceeași distanță între ele, devenind o caracteristică a coloniilor germane din Dobrogea.

Majoritatea acestor colonii sunt alcătuite dintr-o singură stradă, uneori foarte lungă, cum ar fi Cogealac, Cobadin și Tariverde. În unele, cum ar fi Malcoci și Sarighiol, au apărut străzi paralele. În Caramurat (Mihail Kogălniceanu) sunt chiar trei pe fiecare parte a străzii principale.

Forma casei și împărțirea ei sunt, în mare, aceleași în toate coloniile. O clădire lungă și îngustă, cu un acoperiș destul de ascuțit, în care, după camerele bune ce încep de la stradă, se succed toate odăile în care se locuiește și se muncește. Acoperiș acoperit cu stuf.

Vârful frontonului caselor nemțești se termină cel mai adesea, mai ales în coloniile casubilor, în 2 capete de cal cioplite în lemn, așezate cruciș unul peste altul, așa cum le găsim în unele regiuni din Germania.

Triunghiul din față este de cele mai multe ori acoperit cu scânduri și vopsit colorat pe partea dinspre stradă.

Intrarea în locuință se află pe partea lungă a casei, și anume, întotdeauna după prima cameră din casă. Se intră întâi într-o mică tindă, care se învecinează cu un spațiu îngust folosit ca bucătărie. La stânga tindei se află camera de la stradă, odaia bună.

Vizavi de casă se afla casuță mică, care se folosește ca bucătărie de vară.

În fostele așezări nemțești, după anul 1940 casele acestora sunt locuite de români așezați aici după plecarea nemților.

*

Cercetarea arhitecturii tradiționale din Dobrogea a început în urmă cu patru decenii și am beneficiat de colaborarea unui mare specialist în domeniu, prof. univ. dr. Paul Petrescu.

Am străbătut Dobrogea în lung și lat și între anii 1975-1980 am alcătuit primele dosare de cercetare ale arhitecturii tradiționale. Nu s-a putut concretiza atunci această activitate prin organizarea unui muzeu al satului dobrogean. Mai târziu cu sprijinul starețului Mănăstirii Dervent (care a oferit terenul pentru realizarea acestui proiect) am reușit să punem bazele acestui muzeu prin strămutarea primei case din Dobrogea de Sud, casa de la Oltina sfârșitul secolului XIX. Aceasta a presupus a doua etapă de cercetare a satelor din Dobrogea sub aspectul conservării arhitecturii tradiționale.

Am constatat că unele dintre acestea au dispărut, s-au demolat, au fost modernizate, altele rămânând în starea inițială.

Așa a apărut ideea inventarierii pe teren a caselor „rămase în picioare” din toate așezările Dobrogei începând cu anul 2008.

Aceasta a reprezentat a treia etapă de cercetare a arhitecturii tradiționale dobrogene și practic a inventarierii acestora.

Un colectiv de muzeografi, documentariști ai muzeului a avut în planul de cercetare această tematică și în 2-3 ani s-a finalizat.

Rezultatele cercetării s-au publicat în Revista de cercetare etnografică „Arhitectura tradițională din Dobrogea” care cuprinde 5 numere. Astfel vor rămâne pentru istoria arhitecturii principalele tipuri de case din așezările dobrogene.